

Çatışma Çözme Ölçeği'nin (Üniversite Öğrencileri Formu) Geçerlik ve Güvenilirlik Çalışması

F. Gül Akbalık*

ÖZET

Bu araştırmanın amacı çatışma çözme eğitimi ve akran arabuluculuk programlarının değerlendirilmesinde ve akran arabulucu olarak üniversite öğrencilerinin seçiminde kullanmak amacıyla çatışma çözme eğilimini belirleyebilecek geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirmektir. Eğitim Bilimleri Fakültesi öğrencilerinden örneklem grubunu oluşturan 396 öğrencinin 247'si kız, 143'ü erkektir. Altı öğrenci ise cinsiyetini belirtmemiştir. Yapılan analizler sonucunda 55 maddelik ölçeğin Cronbach-Alpha güvenilirlik katsayısı .91 olarak bulunmuştur. Faktör analizinde ölçeğin beş faktörlü bir yapı gösterdiği görülmüştür.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: Çatışma Çözme Ölçeği, geçerlik, güvenilirlik.

SUMMARY: *Validity and Reliability Study of the Conflict Resolution Scale (University Students' Form)*

The aim of this study is to develop a reliable and valid instrument to evaluate conflict resolution courses or mediation programs. The scale was administered to the 396 university students, enrolled to educational programs at University of Ankara. The Cronbach-Alpha coefficient was .91 of 55 items. Although the result of the factor analysis indicated that a construction with five factor has been in full scale.

KEY WORDS: *Conflict Resolution Scale, validity, reliability.*

GİRİŞ

Yaşamın ayrılmaz bir parçası olan çatışma günümüzde çoğunlukla yıkıcı ve şiddete dayalı yollarla çözülmeye çalışılmaktadır. Bu olgu bu alanda çalışma

yapan uzmanları, araştırmacıları, eğitimcileri ve hatta aileleri barışçıl yollarla çatışma çözme yollarının bulunması için harekete geçirmiştir. Bu araştırmanın amacı, üniversite öğrencileri için uygulanabilecek çatışma çözme eğitimi ve akran arabuluculuk programlarının değerlendirilmesinde ve arabulucu olacak öğrencilerin seçiminde kullanılacak, geçerli ve güvenilir bir çatışma çözme ölçeği geliştirmektir.

Çatışmanın farklı tanımları bulunmaktadır; Deutsch (1973)'a göre çatışma, birbirine uymayan etkinliklerdeki, çıkarlardaki, isteklerdeki ya da değerlerdeki farklılıklar ya da bireyler arasındaki rekabettir. Schrupf ve arkadaşları (1991) Deutsch'un tanımından yola çıkarak, çatışmaya yol açan faktörleri şöyle sıralamaktadır;

1. Psikolojik gereksinimlerin karşılanmaması.
2. Kaynakların sınırlı olması (zaman, para, mal).
3. Değerlerin farklı olması (kurallar, öncelikler ve inançlar vb.).

Mourer (1991) benzer olarak, çatışmayı, iki ya da daha fazla tarafın isteklerinin birbiriyle uyuşmaması sonucu ortaya çıkan anlaşmazlık olarak tanımlamıştır. Follet (1924) ise, çatışma çözümlerinin dayandığı çağdaş anlayışı açıklayan kişilerden birisidir. Ona göre, çatışma çözme, her iki tarafın da gelişmesini sağlayan, çözüm için işbirliği yapılan, gereksinimlerin ortaya konduğu ve her iki tarafın da kazanması için çözüm üretilen bir süreçtir. Adler'in kuramına göre de, insanlar içinde buldukları grubun üyelerinin gereksinimlerine önem verirler ve bu gereksinimleri karşılama eğilimine sahiptirler. Adler'e göre bu durum "sosyal ilgi" olarak adlandırılır. Aynı şekilde çatışma çözme sürecinde yer alan uzlaşma ve işbirliği de bir çeşit sosyal ilgi olarak kabul edilir (Aktaran: Carruthers ve arkadaşları, 1994). Duryea (1992) çatışma çözümünü, kişiler arasında uzlaşma yaratmak için çıkarları temel alarak yapılan pazarlık süreci olarak tanımlamıştır.

*Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi. Başvuru için: e-posta: gulakbalik@hotmail.com

Yukarıda yapılan tanımlara bakıldığında çatışma, birbirleriyle ilişki içinde bulunan iki ya da daha fazla taraf arasında, kaynakların sınırlı olması, değerlerinin, gereksinimlerinin, çıkarlarının birbirleriyle uyuşmaması sonucu ortaya çıkan anlaşmazlıktır. Çatışma çözme ise, çatışma yaşayan tarafların iletişiminde dayalı ve her iki tarafın da gelişmesini ve kazanmasını sağlayan, işbirliği yapılan, çözüm üretmeye dayalı bir süreç olarak görülmektedir.

Çatışmaların ölçülmesiyle ilgili geliştirilen ölçekler incelendiğinde ise, geliştirilen ölçeklerin bir kısmı, çatışma çözme türlerini ölçmeye yöneliktir. Bunlardan ilki, Kilman ve Thomas tarafından geliştirilen (1977) "Management of Differences Exercise" (MODE) ölçeği olup bu ölçek zorunlu seçmeli (forced-choice) bir ölçektir. Bu ölçekte çatışma karşısında gösterilebilecek beş alt boyut saptanmıştır. Bunlar; rekabet (competing), işbirliği (collaborating), uzlaşma (compromising), kaçınma (avoiding) ve uyum sağlama (accomodating) dır.

İkinci ölçek ise, ailedeki bireylerin çatışma türlerini belirlemek amacıyla Straus (1979, 1996) tarafından geliştirilen "Conflict Tactics Scale" dir. Bu ölçeğin, "akıl yürütme" (reasoning), "sözel saldırganlık" (verbal aggression) ve "şiddet kullanma" (violence) olarak isimlendirilen üç boyutu bulunmaktadır.

Brown, Yelsma ve Keller (1981)'in geliştirdikleri altı boyuttan oluşan, Likert tipi bir ölçek ise, daha çok değerlerden kaynaklanan çatışma eğilimlerini ölçmektedir. Bu ölçeğin alt boyutları ise, "duygular" (feelings), "görev" (task), "toplumsal değerler" (community value), "diğer değerler" (other value), "kontrol değerleri" (control value) ve "kendilik değerleri" (self value) dir.

Türkiye'de ise Harary ve Batell'e ait "İletişim Çatışması Modeli"ne dayalı olarak Dökmen (1986) tarafından Likert tipi bir ölçek (Çatışma Eğilimi Ölçeği) geliştirilmiştir. Ölçeğin on alt boyutu bulunmaktadır. Bunlar; "aktif çatışma", "pasif çatışma", "varoluş

çatışması", "tümünden reddetme", "ön yargılı çatışma", "yoğunluk çatışması", "aktif ön yargılı çatışma", "pasif tümünden reddetme", "insancıl yaklaşım" ve "kişisel özellikler" dir.

Ayrıca McClellan ve öğrencileri (1997) tarafından geliştirilen "Conflict Resolution Questionnaire" (Çatışma Çözme Soru Kağıdı) Dudley Weeks tarafından önerilen "Çatışma Çözmede Önemli Altı Adım Yöntemi"ne dayanılarak hazırlanmıştır. Ölçeğin "Çatışmayı doğal ve olumlu olarak görme", "Ortam", "Algıları açıklama", "Gereksinimlere Odaklaşma", "Olumlu işbirliği gücü yaratma", "Önce geleceğe odaklaşma, sonra geçmişten öğrenme", "Karşılıklı yarar sağlayacak seçenekler geliştirme", "Yapılabilecek olanları geliştirme", "Karşılıklı yararı olan anlaşmalar yapma", "Diğer Durumlar" la ilgili on alt boyutu bulunmaktadır.

Bu ölçekler incelendiğinde bazılarının çatışma türlerini, bazılarının değerleri, bazılarının ise çatışma çözme biçimlerini içerdiği gözlenmiştir. Sadece McClellan (1997)'in, çatışma çözme aşamalarındaki davranışlar üzerinde odaklaştığı ancak bu ölçeğin de geçerlik ve güvenilirlik çalışmasının yapılmadığı anlaşılmıştır. Bu incelemeler sonucunda, ülkemizde üniversite öğrencilerinin çatışma çözme düzeyini belirleyebilecek çatışma çözme aşamalarına dayalı bir ölçme aracı geliştirme gereği duyulmuştur.

YÖNTEM

Araştırma Grubu

1998-1999 öğretim yılının Güz Döneminde, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi'nin farklı bölümlerine ve sınıflarına kayıtlı, uygulama günü sınıfta olan ve ölçeği doldurmaya istekli 410 öğrenci araştırma grubuna alınmıştır. Ancak bu öğrencilerden 14'ü ölçekleri eksik doldurdukları için araştırma kapsamından çıkarılmıştır. Ölçekleri eksiksiz dolduran 396 öğrencinin verileri madde ve faktör analizi için istatistiksel incelemeye alınmıştır. Bu öğrencilerin

247'si kız, 143'ü ise erkektir. Altı öğrenci ise cinsiyetini belirtmemiştir.

Ölçeğin Geliştirilmesiyle İlgili Çalışmalar

Çatışma Çözme Ölçeği: Üniversite Öğrencileri formu (ÇAÇÖ) hazırlanırken yurt içinde ve dışında geliştirilen benzer ölçme araçları incelenmiş ve McClellan (1997) ve Schrupf ve arkadaşlarının (1991) çatışma çözme aşamaları dikkate alınarak madde havuzu oluşturulmuştur. Ölçeğin kapsam geçerliğine sahip olup olmadığını belirlemede uzman görüşüne başvurulmuş, alınan geri bildirimlerden, ölçeğin çatışma çözme ölçmek amacıyla kullanılabilir bir içeriğe sahip olduğu kabul edilmiştir. Ölçek üzerinde gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra 125 maddeden oluşan denemelik bir form hazırlanmıştır. Maddeler Likert tipi bir dereceleme ölçeği halinde yazılmış ve tepkilerin ortada toplanmasını önlemek amacıyla basamak sayısı dört olarak belirlenmiştir. Maddelere verilecek tepkiler "Bana çok uygun", "Bana oldukça uygun", "Bana biraz uygun", "Bana hiç uygun değil" şeklinde sıralanmıştır. Ölçekten elde edilecek yüksek puan, bireyin yüksek çatışma çözme eğiliminin göstergesi olarak kabul edilmiştir.

Verilerin Çözümlemesi

Bu çalışmada çatışma çözme eğiliminin boyutları, geliştirilen ölçeğin Cronbach-Alpha iç tutarlık katsayısı, kapsam ve yapı geçerliği incelenmiştir. Ayrıca cinsiyet bağımsız değişkeninin ölçek puanları üzerine etkisi Tek Yönlü Varyans Analizi tekniği ile incelenmiştir. Verilerin çözümlemesinde SPSS programı kullanılmış ve en yüksek anlamlılık düzeyi .05 olarak belirlenmiştir.

BULGULAR

Yapılan madde analizinde önce maddelerin toplam puanla korelasyonları incelenmiş, toplam puanla yüksek korelasyon gösteren 55 madde seçilmiştir. Ölçekte bulunan bu maddelerin, toplam puanla gösterdikleri korelasyon değerleri .27 ile .57 arasında değişmektedir. Daha sonra bu maddeler, ölçeğin yapı geçerliğini belirlemenin bir yolu olarak faktör analizinde incelenmiştir.

Ölçekte eigen değeri 2'nin üzerinde bulunan 5 faktör belirlenmiştir. Bu faktörlerin eigen değerleri ve açıkladıkları varyansın yüzdeleri Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1 - Faktörlerin Eigen Değerleri ve Açıkladıkları Varyans Yüzdeleri

Faktör No	Madde Sayısı	Eigen Değeri	Açıkladığı Varyansın Yüzdeleri	Toplam Varyansın Yüzdeleri
1	13	9.75	17.7	17.7
2	14	4.07	7.4	25.1
3	10	2.67	4.9	30.0
4	12	2.32	4.2	34.2
5	6	2.24	4.1	38.3

Ölçek faktörlerinin toplam açıkladığı varyansın yüzdesi 38.3 dür. Her faktörde yer alan maddelerin faktör yükleri ve madde numaraları ise Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2 - Ölçekte Yer Alan Maddelerin İlişkili Olduğu Faktörler ve Faktör Yükleri

Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4	Faktör 5
.76707 (mad. 36)	.60601 (mad. 23)	.70993 (mad. 40)	.61446 (mad. 14)	.79168 (mad. 19)
.73563 (mad. 55)	.56108 (mad. 3)	.62821 (mad. 49)	.60551 (mad. 17)	.73332 (mad. 5)
.71482 (mad. 35)	.54587 (mad. 13)	.60926 (mad. 51)	.58046 (mad. 18)	.70091 (mad. 34)
.70300 (mad. 37)	.53363 (mad. 7)	.59970 (mad. 39)	.57060 (mad. 31)	.59155 (mad. 1)
.60.708 (mad. 50)	.52711 (mad. 16)	.54227 (mad. 53)	.54509 (mad. 28)	.57469 (mad. 24)
.57802 (mad. 54)	.51472 (mad. 30)	.50508 (mad. 38)	.49875 (mad. 29)	.48272 (mad. 25)
.57273 (mad. 44)	.50155 (mad. 11)	.47559 (mad. 27)	.49677 (mad. 21)	
.52959 (mad. 20)	.49736 (mad. 15)	.41503 (mad. 33)	.46300 (mad. 4)	
.52560 (mad. 47)	.49473 (mad. 6)	.38377 (mad. 9)	.44804 (mad. 32)	
.50579 (mad. 46)	.48666 (mad. 43)	.35284 (mad. 52)	.43645 (mad. 10)	
.49023 (mad. 48)	.46573 (mad. 42)		.41716 (mad. 26)	
.46011 (mad. 45)	.45538 (mad. 41)		.39563 (mad. 2)	
.37708 (mad. 22)	.43147 (mad. 8)			
	.40142 (mad. 12)			

Bir faktörde bulunan maddenin yük değeri ile, maddenin daha az ilişkili olduğu diğer bir faktör yükündeki değer arasında en az .12 lik bir fark bulunmaktadır. Bu analizler ölçeğin yapı geçerliğinin bir kanıtı olarak da düşünülebilir.

Faktörlerdeki maddeler incelendiğinde bu alt ölçekler aşağıdaki gibi isimlendirilmiştir ve örnek maddeler verilmiştir.

1. **Çatışma yaşadığı kişiyi anlamaya (A.Ç) çalışma.**
 - Başkasıyla sorun yaşadığımda onun duygu ve düşüncelerini anlamaya çalışırım.
 - Başkasıyla bir sorun yaşadığımda kendimi onun yerine koyarım.
2. **Dinleme becerileri (D.B).**
 - İyi bir dinleyici olduğumu düşünüyorum.
 - Çevremdekiler iyi bir dinleyici olduğumu söylerler.
3. **Her iki tarafın da gereksinimlerine odaklaşma (G.O).**
 - Benim için sadece kendi gereksinimlerim önemlidir.
 - Sorun yaşadığım kişinin de gereksinimlerini anlamaya çalışırım.
4. **Sosyal Uyum (S.U).**
 - Arkadaşlarımla iyi ilişkiler kuramıyorum.
 - Çevremde aranan bir kişiyim.
5. **Öfke kontrolü (Ö.K).**
 - İncir çekirdeğini doldurmayan nedenlerden dolayı kavga ederim.
 - Öfkemi kontrol edebilirim.

Bu boyutlar büyük ölçüde Schrumpf ve arkadaşlarının (1991) aşamalarında da yer almaktadır. Bu da ölçeğin **kapsam geçerliliğinin** bir diğer kanıtı olarak düşünülebilir.

Ölçeğin alt boyutlarının ve tüm ölçeğin güvenilirlik katsayıları ise Tablo 3'de gösterilmiştir.

Tablo 3 - Ölçeğin ve Alt-Ölçeklerin Güvenilirlik Katsayıları

	CR- α Güv. Katsayısı
Anlamaya Çalışma Alt Ö. (A.Ç)	.86
Dinleme Becerileri Alt Ö. (D.B)	.82
Gereksinimlere Odaklaşma Alt Ö. (G.O)	.75
Sosyal Uyum Alt Ö. (S.D)	.78
Öfke Kontrolü Alt Ö. (Ö.K)	.80
Çatışma Çözme Ölçeği (ÇAÇÖ)	.91

Ölçeğin alt boyut toplam puanlarının birbirleriyle ve ölçeğin toplam puanıyla gösterdikleri Spearman korelasyon değerleri ise Tablo 4'de gösterilmiştir.

Tablo 4 - Ölçeğin ve Alt-Ölçeklerin Korelasyon Değerleri

N=396	Çatış. Çözme Ölçeği	Anla. Çal. Alt. Ö	Din. Bec. Alt. Ö	Ger. Od. Alt. Ö	Sos. Uyum Alt. Ö
Anlamaya Çalışma Alt Ö.	.73*	-	-	-	-
Dinleme Becerileri Alt Ö.	.75*	.54*	-	-	-
Gerek. Odaklaşma Alt Ö.	.60*	.21*	.32*	-	-
Sosyal Uyum Alt Ö.	.72*	.42*	.41*	.33*	-
Öfke Kontrolü Alt Ö.	.59*	.25*	.31*	.34*	.35*

*p<.001

Ölçekten elde edilen toplam puanla, alt boyut toplam puanları arasındaki korelasyonun daha yüksek, alt boyutların kendi aralarındaki korelasyon değerlerinin daha düşük olduğu görülmektedir. Bu da ölçeğin alt boyutlarının birbirleriyle ilişkili olmakla birlikte birbirinden bağımsız değişkenleri de ölçtüğünü göstermektedir.

Tablo 5'de ÇAÇÖ ve alt ölçek puanlarının ortalama ve standart sapmaları verilmiştir.

Tablo 5 - Ölçeğin ve Alt-Ölçeklerin Ortalama, Standart Sapma ve Madde Sayıları

	Kız N=243		Erkek N=147		Gene Grup N=390+6	
	\bar{X}	S	\bar{X}	S	\bar{X}	S
Anlamaya Çalışma Alt Ö.	42.34	6.10	40.18	6.58	41.55	6.336
Dinleme Becerileri Alt Ö.	47.06	5.32	44.29	6.38	46.00	5.913
Gerek. Odaklaşma Alt Ö.	33.06	4.60	31.76	4.91	32.59	4.750
Sosyal Uyum Alt Ö.	37.92	5.26	36.73	5.88	37.41	5.546
Öfke Kontrolü Alt Ö.	17.75	4.02	18.80	3.47	18.13	3.841
Çatışma Çözme Ölçeği	178.13	18.05	171.75	18.2	175.7	18.32

Ölçeğe alınmasına karar verilen maddelerin 34'ü olumlu yönden, 21'i ise (1, 5, 9, 10, 14, 17, 19, 24, 25, 27, 28, 31, 32, 33, 38, 39, 40, 49, 51, 52, 53 numaralı maddeler) ters yönden puanlanmaktadır. Ölçekten elde edilebilecek en düşük puan 55, en yüksek puan ise 220 dir.

Kız ve erkek öğrencilerin ölçek puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonucunda, Çatışma Çözme Ölçeği ve diğer tüm alt ölçeklerde anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür (Tablo 6).

Tablo 6 - Kız ve Erkek Öğrencilerin Ölçek (ÇAÇÖ) ve Alt Ölçek Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi ile Karşılaştırılması

	Kaynak	K.T.	s.d.	K.O.	F
ÇAÇÖ	Grup içi	3687.968	1	3687.968	11.233 ***
	Gruplar arası	127390.791	388	328.327	
	Toplam	131078.759	389		
An. Çalışma A.Ö.	Grup içi	423.453	1	423.453	10.735 ***
	Gruplar arası	15305.022	388	39.446	
	Toplam	15728.474	389		
Din. Bec. A.Ö.	Grup içi	698.961	1	698.961	21.263 ****
	Gruplar arası	12754.208	388	32.872	
	Toplam	13453.169	389		
Gerek. Od. A.Ö.	Grup içi	154.352	1	154.352	6.949 **
	Gruplar arası	8618.523	388	22.213	
	Toplam	8772.874	389		
Sos. Uyum A.Ö.	Grup içi	127.758	1	12.758	4.226 *
	Gruplar arası	11729.578	388	30.201	
	Toplam	11857.336	389		
Öfke Kont. A.Ö.	Grup içi	100.281	1	100.281	6.845 **
	Gruplar arası	5684.050	388	14.650	
	Toplam	5784.331	389		

*p<.05, **p<.01, ***p<.001, ****p<.0001

ÇAÇÖ ve alt ölçeklerde kız ve erkek öğrencilerin ortalamaları incelendiğinde, Çatışma Çözme Ölçeği, **Anlamaya Çalışma**, Dinleme Becerileri, Gereksinimlere Odaklaşma, Sosyal Uyum alt ölçeklerinde kızların ortalamalarının erkeklerinkinden anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmektedir. Öfke Kontrolü Alt ölçeğinde ise tersine, erkeklerin ortalaması kızlarınkinden daha yüksektir. Bu sonuçlar ölçek puanlarının cinsiyet değişkeninden etkilendiğini göstermektedir.

TARTIŞMA

Ölçeğe ilişkin yapılan bu analiz sonuçları ölçeğin bir bütün olarak ya da boyutlarına ayrılarak kullanılabileceğini göstermektedir. Yapılan analizler sonucu elde edilen veriler ölçeğin geçerli ve güvenilir bir yapı gösterdiğinin kanıtı olarak düşünülebilir.

Yapılan faktör analizi sonuçları empatik beceriler, dinleme becerileri, gereksinimlere odaklaşma, sosyal uyum ve öfke kontrolü ile ilgili davranışların çatışma çözme eğilimini belirlediğini göstermektedir. Bu boyutlar Schrupf ve arkadaşlarının (1991) Çatışma Çözme aşamalarına büyük ölçüde benzemektedir.

Ölçeği oluşturan bu boyutlardan yola çıkarak, empatik becerilere sahip, başkalarına saygı duyan ve dinleyen, kendi gereksinimlerini olduğu kadar çatışma yaşadığı kişinin de gereksinimlerini anlamaya çalışan, sosyal dışa dönük ve öfkesini kontrol edebilme gücüne sahip olan bireyler çatışma çözme eğilimine sahip bireyler olarak tanımlanabilir.

Ancak ölçekle ilgili ileride yapılacak araştırmalar ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğine ilişkin daha geniş bilgi verecek ve ölçeğin daha da güçlenmesine yardımcı olacaktır. Ölçeğin sosyal beğenirlik faktöründen etkilenip etkilenmediğinin de belirlenmesine gereksinim vardır.

Araştırmada kızların genel ölçek ve alt ölçek puan ortalamalarının erkeklerinkine göre daha yüksek olduğu, ancak erkeklerin öfkelerini kontrol etmede kızlardan daha yüksek puanlar elde ettikleri görülmüştür. Araştırmacı tarafından geliştirilen Üniversiteye Uyum Ölçeği'nde de (Akbalık, 1997) benzer bulgu elde edilmiştir. Kız öğrencilerin genel olarak her iki ölçekten de erkek öğrencilere göre daha yüksek puan almaları onların çatışmalarını daha kolay çözerek çevrelerine daha kolay uyum sağladıklarını düşündürmektedir.

Bu da toplumumuzda kızlara verilen rollere uygun olarak kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha fazla iletişim becerilerine, empatik becerilere sahip, diğer insanların gereksinimlerine duyarlı olmaları

ile açıklanabilir. Ancak kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre öfke kontrolü puanlarının anlamlı olarak daha düşük olması psikolojik, ekonomik, sosyal ve mesleki gereksinimlerini karşılamada toplumumuzda erkeklere göre daha fazla engelle karşılaşmaları nedeniyle daha fazla öfke duygusu yaşamalarından ya da erkeklere göre bu duyguyu daha fazla ifade etmelerinden kaynaklanmış olabilir. Ayrıca toplumumuzda öfke duygusu erkeklerde daha doğal kabul edilirken, kızlarda bu duygunun ifade edilmesi hoş karşılanmamaktadır. Bu da kızların öfkelerini kontrol etme becerilerini kazanmalarında olumsuz bir etki yaratmış olabilir.

Tan (1979)'a göre, kadınların bir yandan bağımsız benlik ve özgüven duygusu geliştirmeleri engellenirken, diğer yandan da kadımlar erkek rollerine göre daha değersiz ve önemsiz sayılan rol beklentileriyle toplumsallaştırılmaktadırlar. Dolayısıyla kadın bağımsızlık, akılcılık, soğukkanlılık gibi toplumsal özellikleri geliştirme çabası gösterince "erkek gibi davranmak", "kadına uygun davranış" beklentilerinin dışına çıkmayınca da yetişkin, olgun insan ölçülerine erişememek çıkmazına düşmektedir.

Bu bulguya paralel olarak Ting-Toomey (1984) 123 zenci ve 180 beyaz üniversite öğrencisiyle yaptığı araştırmasında kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre, zenci kız öğrencilerin ise beyaz kız öğrencilere göre daha fazla kavga ve kontrole dayalı çatışma çözme biçimlerinin olduğunu belirtmektedir. Benzer şekilde Kopper (1993), 407 kız 222 erkek üniversite öğrencisi ile yaptığı araştırmasında cinsiyet rolü ve davranış örüntüsü tipinin birlikte öfke ifadesini etkilediğini bulmuştur. Lopez ve Thurman (1993) ise yüksek ve düşük düzeyde öfkeli öğrencilerin aile çevresini karşılaştırmış ve yüksek düzeyde öfkeli öğrencilerin, aile çevrelerini anlamlı olarak daha az bağlı, duygularını daha az ifade eden, daha çatışmalı ve daha düzensiz olarak yansıttıklarını belirtmişlerdir. Bu bulgular da çatışma çözme biçimleri ve öfke ile toplumsal roller ve kültürel özellikler arasında bir ilişki olduğunu düşündürmektedir.

Genellikle yurt içinde ve yurt dışında yapılan araştırmalarda sosyal bilimlerde ölçek geliştirme çalışmalarında

cinsiyet değişkeninin ölçek puanları ile ilişkisine bakılmaktadır. Bu sonuçlar istemeden toplumsal olarak yapılan cinsiyet ayrımcılığını desteklemekte, bilimi kullanarak ayrımcılık yapılmasına yol açmaktadır. Oysa ölçek puanları üzerinde cinsiyet değişkeninin temel etkisinin anlamlı olması cinsiyetler arasındaki farklılığa değil, toplumsal olarak cinsiyete ilişkin kalıp yargılar ve onlara atfedilen roller sonucu kadın ve erkek davranışlarında oluşan farklılaşmaya işaret etmektedir.

ÇAÇÖ'nin üniversite öğrencilerinin çatışma çözme düzeylerinin belirlenmesinde ve üniversite öğrencileriyle yürütülecek çatışma çözme eğitimi programları ya da akran arabuluculuk gibi programların değerlendirilmesinde yararlı olacağı düşünülmektedir. Ancak bu araştırma Eğitim Bilimleri Fakültesine devam eden öğrencilerle gerçekleştirildiğinden, üniversite öğrencilerini daha iyi temsil edebilecek örneklem gruplarıyla, ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının zenginleştirilmesine ve çatışma çözme eğilimini etkileyebilecek farklı değişkenlerle araştırmalar yapılmasına gereksinim vardır.

KAYNAKLAR

- Akbalık, F.G (1997). Bilgilendirme ve grupta psikolojik danışmanın üniversite birinci sınıf öğrencilerinin üniversiteye uyumları üzerine etkisi. **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**. Cilt: 30. Sayı:1. 159-180.
- Brown, C.T., Yelsma, P. ve Keller, P.W (1981). Communication-conflict predisposition: development of a theory and an instrument. **Human Relations**, 34. 1103-1117.
- Carruthers, W.L., Sweeney, B., Kmita, D. ve Harris, G. (1996). Conflict resolution: an examination of the research literature and a model for program evaluation. **The School Counselor**. 44. 5-17.
- Deutsch, M. (1973) **The Resolution of Conflict: Constructive and Destructive Processes**. New Haven: Yale University Press.

- Dökmen, Ü. (1986) Yüz ifadeleri konusunda verilen eğitimin duygusal yüz ifadelerini teşhis becerisi ve iletişim çatışmalarına girme eğilimi üzerindeki etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Duryea, M.L. (1992) **Conflict and Culture: A Literature Review and Bibliography.** Victoria, British Columbia, Canada: University of Victoria Institute for Dispute Resolution.
- Follett, M.P.(1924). **Creative Experience.** New York: Longmans, Green and Company.
- Kilman,R.H ve Thomas,K.W. (1977) Developing a forced-choice measure of conflict-handling behavior: The MODE instrument. **Educational and Psychological Measurement.** 37, 309-325.
- Kopper, B.A. (1993) Role of gender, sex role identity, and type-A behavior in anger expression and mental health functioning. **Journal of Counseling Psychology.** V.40. n.2. p.232-237.
- Lopez, F.G ve Thurman, C.W (1993). High-trait and low-trait angry college students: a comparison of family environments. **Journal of Counseling and Development.** V.71. n.5. p.524-27.
- McClellan, J. (1997) **Conflict Resolution Questionnaire.** <http://www.commnet.edu/QVCTC/classes/conflict/questnr.html>.
- Schrumpf, F., Crawford, D ve Usabel, H.C. (1991) **Peer Mediation, Conflict Resolution in Schools.** Research Press Company, Illinois.
- Straus, M.A. (1979) Measuring intrafamily conflict and violence: The Conflict Tactics (CT) Scales. **Journal of Marriage and Family.** 41, 75-88.
- Straus, M. A. (1996) The Revised Conflict Tactics Scale: development and preliminary psychometric data. **Journal of Family Issues.** V.17. n.3. p.283-316.
- Ting-Toomey, S. (1984) **Conflict Management Styles in Black and White Subjective Culture.** Annual meeting of the International Communication Association. San Francisco, CA, May 24-28.Eric no: ED243 166.
- Tan, E.M. (1979) **Kadının Ekonomik Yaşamı ve Eğitimi.** Ankara: T. İş Bankası Kültür Yayınları.